

Ба 93

А. Тевоб.
Мизбега

20
5

1987
486

Ба 93

5

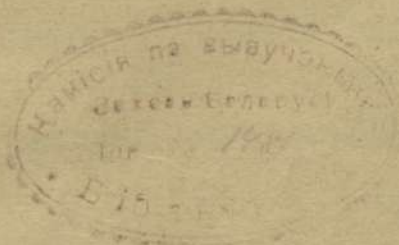
А. Чехов.

МЯДЪВЕДЪ.

Жарт у I-м акці.

/Переклад з расейскаго/.

ПЕЦЯРБУРГ

Ба 93

4867

1994

Н а а р и г і н а л е н а п і с а н а :

Къ представленію дозволено за № 3428.

С.-Петербургъ 6-го февраля 1912 года.

За цензора драматическихъ сочиненій

Р е б р о в ъ.

А С О Б Ы:

АЛЕНА ПАЛОВА, удава з ямачками на шчоках, пани
на маѣнтку.

РЫГОР СМІРНОЎ, пан на маѣнтку, сярѣдніх лет.

АНТОН, стары слуга Паловой.

АГАРОДНИК, ФУРМАН, РАБОТНИКИ.

/Усѣ дѣцца у дварѣ Паловой/.

З Ъ Я В А І-ая.

/ Гасьцінная у дварэ Паповай/.

ПАПОВА - АНТОН.

ПАПОВА /у глыбокай жалобі, не адрываючы вачэй ат фатаграфіі/.

АНТОН. Ня добра, панічка!... Загубіць сябе хочэце... Пакаёўка і кухарка пайшлі ў ягады, ўсе лякае стварэнне весяліцца, котка і тая забаўляецца: па надворку гуляе, птушак ловіць, а вы цілюсенькі дзень сядзіце ў пакой, быццам у манастыр і ніякай прнемнасьці. Сапраўды. Мусіць ужо год прайшоў, як вы с хаты не выходзіце...

ПАПОВА. І ніколі ня выйду!... На вошта? Жыцьцё мае скончылося. Ён у магілі, я пахавала сябе тутакі ў чатырох сьценях... Мы абое памёрлі.

АНТОН. Ось, яно! І слухаць ня хочэцца. Пан Ваш памёрлі і нічога ня зробіш, вечны пакой яго душацы. Бог так хацэў. Пагарэвалі і годзі - на ўсё павінна быць мэра. Шакжэ-ж ня век плакаць і хадзіць у жалобі! Калісьці і ў мяне баба памёрла... Ну, дык што? Цяплакаў, пасумаваў з мэсяц і дасі з яе будзе, а калі-б цэлы век заводзіць

дык і баба не варта таго. /Уздыхае/. Аб сусэ-
дзях забліся... І самі нікуды, і нікога ў ся-
бе не прыймаеце. Гэтак жывём мы, выбачайце, як
павукі, сьвету бэлага не бачучы. Каб жэ-ж доб-
рых людзей не было, а то павен вуезд паноў. У
Рыбалоўцы цэлы поўк стаіць, ахвіцэры проста як
цукэркі, не надзівішся! У лагерах кожную пятніцу
баль, і бадай што дзень ваенная аркэстра музыку
іграе... Эх, панічка! Маладая, пэкая, як піса-
ночка, кроў з малаком - жыць-бы вам сабе на ўце-
ху! Шакжэ-ж пэкасыць і ўсё такое на век не да-
дзены. Пяройдзе гадоў дзэсяць, самі захочэце па-
вой прайсьціся, ды пусьціць пыл у вочы панам ах-
віцэрам, але ўжо будзе дармо.

ПАПОВА /цывёрта/. Я прашу цябе ніколі аб гэ-
тым мне не казаць. Ты павінен ведаць, што с таго
часу, як памёр пан твой Мікалай, жыцьцё страціло
для мяне ўселякую цану. Табе здаецца, што я жы-
ву, але гэта толькі здаецца. Я прысягаюсь да -
да сьмэрці не скідаць гэтай жалобы і не бачыць
сьвету... Чуеш? Няхай душа яго бачыць, як я яго
люблю... Табе ведама, што ён часта быў для мяне
несправядлівым, грубым і... здраднікам, але я
да сьмэрці не здраджу яго, хай ён ведае, як я

умёю любіць. Тамака, на тым сьвэці, ён пабачыць мянэ такой самай, якой я была да яго сьмэрці...

АНТОН. Лепш, чым казаць усё гэта, панічка пайшла-бы ў сад прайсьціся, ці наказала-бы запрагчы Гнэдку, або Беланожку і ў гасьціну да сусэдзеў!...

ПАПОВА. Ах!... /Плачэ/.

АНТОН. Панічка... Роднінкая... Чаго вы?

ПАПОВА. Ён так любіў Гнэдку! Ён заўсягды ездзіў на ім да Карчагіных, да Ўласовых. Як ён умёў паводзіць коньмі!... Колькі павабу было ў яго хвігурь, калі ён нацягиваў лэйцы. Памятаеш? Гнэдка. Гнэдка! Накажы даці яму сённека лішні гарнец аўса.

АНТОН. Добра! /Нэхта звоніць/.

ПАПОВА /ўздрогнушы/. Хто гэта? Скажы, што я ніякіх гасьцей не прымаю.

АНТОН. Добра. /Пайшоў/.

З Ъ Я Б А II-ая.

ПАПОВА /адна/.

ПАПОВА /глядзіць на фатаграфію/. Ты пабачыш, Ніколка, як я умёю любіць і выбачаць... Любоў маё, згасьне разам са мною, калі перэстане

біцца маё бэднае сэрца. /Сьмяецца праз сьлёзы/.
Няўжо-ж табé ня сорам? Я слухняна, вёрна жонка
сяджу пад замком і не здраджу цябé да магілы, а
ты?.. няўжо-ж табé ня сорам? Быў мне ня вёрным,
рабіў мне сцэны, праз цэлыя тыдні пакідаў мянэ
адну...

З Б Я В А III-ая.

ПАПОВА - АНТОН.

АНТОН /уходзіць, ўстрывожэны/. Пані, тамака
нэхта пытаецца вас. Хóче бацьчыць...

ПАПОВА. Ша́кжэ-ж ты казаў, што я з дня сьмёрці
майго́ мужа ніко́га не прыймаю.

АНТОН. Казаў, але ён і слухаць ня хóче. Кажэ,
што мае пільны інтэ́рас.

ПАПОВА. Я не пры-ма-ю.

АНТОН. Я яму казаў, але... чорт які́сь... ла-
ецца і прóста ў пакóі прэ́цца... ўжо ў сталóвай
стаі́ць...

ПАПОВА /са злóсьцю/. Дóбра! Кліч яго... Які́
грубіян! /Антон вóйшоу/. Які́е дрэнны́е гэты́е людзі!
Чаго́ яны́ ад мянэ хóчуць. На вошта́ ім трыво́жыць
мой спако́й? /Уздыхае/. Як я ба́чу, дык сапра́ўды
пры́дзецца мне ісьці ў манасты́р. /Задумываецца/.

Але! ў манасты́р...

З Б Я В А IV-ая.

ПАПОВА - АНТОН - СМІРНОЎ.

СМІРНОЎ /ўвайходзючы, да Антона/. Дурэнь, шмат сабэ пазваляем!.. Бучыць цябэ трэба!.. Асёл! /Пабачыўшы Палову, с павагаю/. П'ані, маю за чэсьць апавасьціцца: паруччык артылёры ў атстаўцы, зямельны ўласьнік Рыг'ор Смірноў! Змушан турбаваць вас у вельмі в'ажнай справі.

ПАПОВА /не падаючы рукі/. Чаг'о вы хочэце?

СМІРНОЎ. Ваш нябошчык - муж, с кат'орым я меў за чэсьць быць знаёмым, застаўся мне вінен па двум в'экселям т'сяча дзв'эсьці рублёў. Дзеля таг'о, што мне заўтра трэба плаціць працэнты ў зямельны банк, я прасіў-бы п'аню заплаціць мне гр'ошы с'ённека.

ПАПОВА. Т'сяча дзв'эсьці!.. А за в'ошта мой муж быў вам вінен?

СМІРНОЎ. Ён купляў у мянэ авёс.

ПАПОВА /ўздыхаючы, Антону/. Дык жэ-ж ты, Антон, не забудзься наказаць, каб Гнедку далі лішнюю м'ерку аўса. /Антон пайшоў. Смірнову/. Калі Мікалай быў вам вінен, дык я ваплачу, але выбачайце, будзьце ласкавы, я с'ённека не маю свабодных гр'ошэй. Пасьля заўтра в'ернецца з м'еста мой камісар і я накажу яму заплаціць вам усё, а с'ённека

я не магу зрабіць гэтаго... Акрóm гэтаго, сённека якраз скончыліся сем мѣсяцау, як памёр мой муж, і я ўтакім настрою, што зусім не маю ахвоты займацца грашавымі справамі.

СМІРНОЎ. А ў мяне цяперака такое настраенне, што калі я заўтра не заплачу працэнтаў, то павінен буду вьлечець у трубу да гары нагамі. У мяне апішуць маёнтак.

ПАПОВА. Пасья заўтра вы дастанеце вшы грошы.

СМІРНОЎ. Мне патрэбны грошы не пасья заўтра, а сённека.

ПАПОВА. Выбачайце, сённека не магу заплаціць.

СМІРНОЎ. А я не магу чэкаць да пасья заўтра.

ПАПОВА. Што зрабіць?... У мяне сённека грошэй німа.

СМІРНОЎ. Значыцца, вы ня можаце заплаціць?

ПАПОВА. Не магу!...

СМІРНОЎ. Гм!... Гэта вамэ апошняе слова?

ПАПОВА. Але, апошняе!

СМІРНОЎ. Апошняе?... Аканчацельна?...

ПАПОВА. Аканчацельна!

СМІРНОЎ. Вельмі дзякую! Так і запішэмо. /Варушыць плечамі/. Хóчуць ешчэ, каб я быў спакойны. Сустрэўся я цяперака на дарозі з акцызнікам, ён і

пытáецца: "Чаму вы такі гнёўны, пан Рыгór?" Дык якжэ-ж мне ня быць гнёўным? На гвалт патрэбны грошы!.. Выехаў я ешчэ ўчора з рáніцы, ледзьве сóнейка ўзняло́ся, аб'ездзіў усіх сваіх кредыто́раў і хоць-бы адзін заплаціў мне. Замучыўся, як цюцька, начэваў ліха ведае дзе - каля барылы з гáрай. Прыехаў ўрэшце сюды, за 70 вёрстаў ад хáты, маючы надзею дастаць грошэй, а мяне частуюць за-мэста грошэй - "настра́еннем". Якжэ-ж мне не серда-ваць?..

ПАПОВА. Я, здаецца вы́разна казала, што, калі вёрнецца камісар, даста́неце грошы.

СМІРНОЎ. Я прыехаў не да камісара, а да вас. На яко́е ліха, выбача́йце, здаўся мне ваш камісар?

ПАПОВА. Выбача́йце, мiласьцівы пане, я не пры-вікну да надобных выражéнняў, да тако́га тóну. Я вас больш ня слухаю. /Хутка выхóдзіць/.

З Б Я В А V-ая.

СМІРНОЎ /адзiн/.

СМІРНОЎ. Падума́йце сабе́. На́стра́енне... Сем месяцаў, як муж памёр. Але-ж мне трэ́ба плаціць працэ́нты, ці не? Я вас пытаюся: мне трэ́ба плаціць працэ́нты, ці не? Добра, ў вас та́мака муж памёр,

настраенне і ўселякіе штўкі... камісар паехаў, чорт-бы яго ўзяў, але мне што рабіць? Задаць лататы ад сваіх кредытараў, ці што? Ці разагнаўшыся тарабахнуцца галавой аб сьцэнку. Прыезджаю я да Грузьдзеева - ў хаці нема. Ярашэвіч схаваўся, с Курьціным палаяўся на сьмерць, ды лёдзьве яго ня выкінуу праз вакно, ў Мазутава - халерына, ў гэтай настраенне. Ні адна хвароба грошэй не дае. А ўсё гэта дзеля таго, што я надта з імі цацкаюся, што нюня., баба! Надта я ўжо з імі далікатна. Але пачэкайце! Пазнаеце вы мяне! Я не пазволю жарты с сябе строіць. Застануся і буду сядзець тутак, пакуль грошэй не дасьце. Брр!... Які я злы сёнкеа, які я злы! Ат злосьці аж трасуся ўвесь і дух захапіло... Ху! Боженька... Млосна нават робицца... /Крычыць/. Слуга!

З Ъ Я В А VI-ая.

СМІРНОЎ - АНТОН.

АНТОН /ўвайшоўшы/. Чаго вам?

СМІРНОЎ. Дай мне квасу, ці вады! /Антон выйшоў/.

СМІРНОЎ. Не, якая логіка! Чэлавеку на гвалт патрэбны грошы, хоць ты ведайся, а яна не пла-

ціць дзеля таго, бачыце, што не мае ахвоты займацца грашавымі справамі... Праўдзівая, бабская, тюрніёрная логіка. Праз тое самае я ніколі не любіў і не люблю гутарыць з бабамі. Для мяне лягчэй сядзець на бочцы с порахам, чым гутарыць з бабай. Брр!!.. Аж мароз за скўрай дзярэ - так разазлаваў мяне гэты хвост. Мне досі пабачыць - хоць-бы здалёку - паэтычнае стварэнне, каб ад гнёву ў ліднах пачаліся корчы. Проста хоць ты гвалт крычы.

З Ь Я В А VII-ая.

СМІРНОЎ - АНТОН.

АНТОН /прынёс і дае ваду/. П'ані хвора я і не прымае.

СМІРНОЎ. Пашоў вон! /Антон выйшоў/. "Хвора я і не прымае"! Ня трэба, не прымай!.. Я застаўся і буду сядзець, пакуль не дастану грошэй. Тыдзень хварэці мае і я тыдзень буду чэкаць тутак... Год будзеш хварэць - і я год... Мае ня згіне, п'анічка! Мяне не парушы жалобай і ямкамі на шчоках... Бачылі мы гэтыя самыя ямки. /Гук'ае праз вакно/. Сямён, адпрагай! Мы ешчэ ня хутка па'едземо. Я застаюся тутак. Нак'ажеш тамака ў стаіні, каб коням далі аўса! Зноў у цябе, б'ядле, лэвы, б'рчыковы конь

заплутаўся ў лэйцы. /Дразьніць/. "Нічога". Я табе дам - нічога! /Адышоўшы ад вакна/. Пагана!... спека несцярпуча, грошэй ніхто не дае, ў ночы спаў кепска, а тутака ешчэ гэты жалобны хвост с настраеннем! Галава баліць... Гарэлкі выпіць, ці якбе ліха! Нехай сабе - выпью. /Гукае/. Слуга!

АНТОН /увайшоў/. Чаго вам?

СМІРНОЎ. Дай чарку гарэлкі! /Антон пайшоў/. Ух! /Седзе і агледзе сябе/. Німа чаго казаць, пенная хвігура! Увесь запылены, боты брудныя, ня мійся, не чэсаўся, на камзэльцы салома!... Пані чаго добраго ўважала мяне за разбойніка. /Пазевае/. Як-бы і не выпадае яўляцца ў гасьцінню так выглядаючы. Ну, але нічога!... Я тутака ня госьць, а крэдытар.

АНТОН /прывосіць і падае гарэлку/. Перабіраеце мёрку, паночку.

СМІРНОЎ. Што?!

АНТОН. Я... я нічога... я...

СМІРНОЎ. С кім ты гаворыш?! Маўчаць!...

АНТОН. Прывалокся нячымсьцік на нашу галаву... Нялёгкая яго прывесла!... /Пайшоў/.

СМІРНОЎ. Ах, які я сярдзіты! Такі сярдзіты, што, здаецца, ўвесь-бы сьвет патоўк на парашок...

Нават млосна робицца... /Гукае/. Слуга!

З Б Я В А VIII-ая.

СМІРНОЎ - ПАПОВА.

ПАПОВА /ўходзіць, спусьціўшы вочы/. Міласьцівы п'ане, ў сваёй самоці я даўно ўжо адв'ыкла ад людскога г'оласу, і г'оману не цярплю. Прашу вас вельмі пакінуць мяне ў спакоі.

СМІРНОЎ. Дайце мне грошы - і я паеду сабе.

ПАПОВА. Я ўжо казала вам, здаецца, досі зразумела: у мяне грошай немашака, пачэкайце да пасья заўтра.

СМІРНОЎ. Я так сама меў г'онар казаць вам досі зразумела: грошы мне патрэбны не пасья заўтра, а с'ённека. Калі вы с'ённека мне не дасьце грошай, дык я заўтра мушу павесіцца.

ПАПОВА. Дык што я маю рабіць, калі ў мяне немашака грошай? Які дзіўны!

СМІРНОЎ. Дык вы ўраў не заплаціце? Не?

ПАПОВА. Не магу!..

СМІРНОЎ. Ў такім разі я застануся тутака і буду сядзець, пакуль не дастану... /Сядзе/. Аддасьце пасья заўтра. Добра! Я буду сядзець тутака да пасья заўтра. Ось гэтак і буду сядзець!.. /Ўск'акі-

вае/. Я вас пытаюся, ці трэба мне заўтра плаціць працэнты, ці не?... Ці можа вам здаецца, што я жарты стробу?

ПАПОВА. Міласьцівы пане, будзьце ласкавы не гаманіць. Тутака не стаіня!

СМІРНОЎ. Я ў вас пытаюся не а стаіні, а аб тым, - ці мне трэба плаціць заўтра працэнты, ці не?

ПАПОВА. Вы ня ўмеэце вясці сябе ў жаночай кампаніі.

СМІРНОЎ. Не, я ўмею вясці сябе ў жаночай кампаніі!

ПАПОВА. Не, ня ўмеэце! Вы кепска выхаваны, грубіян. Добра выхаваныя людзі не вядуць так гутаркі с кабетамі.

СМІРНОЎ. Ах, дзіўная рэч! Якжа-ж вы накажаце вясці з вамі гутарку? Хіба па французку? /Злуе і сюсюкае/. Мадам, жа ву прі... які я шчаслівы, што вы не плаціце мне грошэй... Ах, пардон, што патурбавалі вас! Якая сённека пекная пагода! І як вам да твару гэтая жалоба. /Рашаркуецца/.

ПАПОВА. Не разумна і груба!

СМІРНОЎ /дразьніць/. "Не разумна і груба. Я ня ўмею вясці сябе ў жаночай кампаніі." Панічка,

я на сваім веку бачу больш жанок, як вы верабей-
ей. Тры разы праз жанок я стрэляюся на паедінку,
дванаццаць жанок я кінуу, дзевяць кінулі мяне.
Быў час, калі я дурня строіў... Любіў страшэнна
на уселякія спосабы, уздыхаў, кіс, растапляўся,
халадзёў... Стрэкатаў, як сарока, аб эмансіпа-
цыі, прасьвістаў на ўсім гэтым палову сваёй ма-
энтнасьці, але цяперака - досі! Цяперака мяне не
ашукáеце. Вочы чорныя, вочы палкія, чырвоны вус-
ны, ямачкі на шчочках, месяц, палахлівае даханне
- за ўсё гэта, панічка, я цяперака і макавага
зерняці не дам. Я не кажу а прысутных, але ўсё
кабеты - ад малянкай да вялікай - крыўлякі, бра-
хухі над брахухамі, чванькаваты, дрыбязны, немі-
ласэрны, логіка безталкавая, а што датычыцца ось
гэтаго /ляскае сябе на лобі/ дык, выбачайце за
аткрытасць, верабей першаму лепшаму філэзафу у
спадніцы дасць дзэсяць вачкоў наперад. Пагля-
дзіш часам на паэтычнае стварэнне: батыст, эфір,
поўбагіня, мільён парываў, а заглянеш у душу -
найзвычайнейшая налпа. /Халаецца за сьпінку крэ-
сла, крэсла трэскаціць і ламаіцца/. Але больш
усяго абурáе, што гэтая налпа чамусь сабе думае,
што яго прывілегія, яго манаполь, яго шэдэвр, дэ-

лікатае чуцьцё. Дык нехай мяне трасца, павесьце мяне ось на гэтым цьвяку да гары нагамі - хіба кабета ўмее кахаць каго-небудзь апроч балонак. Кахаючы яна ўмее толькі пішчэць і кіснуць. Тамака, дзе мужчына мучыцца і аддае ўсё, ў яе выяўляецца каханне ў тым, што яна круціць хвастом і пільнуе, каб мацней ухаліць за нос. Вы маеце за нешчасьце быці кабэтай, дык вы самі па сабе добра мусіце ведаць жаночую натуру. Скажыце мне на праўдзі: ці вы бачылі праз сваё жыццё кабету, каб яна была шчырай, вернай - не здрадніцай? Не бачылі! Верны і не здрадніцы бываюць толькі бабы і калёкі. Хутчэй вы сустрэніце рагатуку котку, або чырвоную вязюлку, як кабету не здрадніцу.

ПАПОВА. Выбачайце, дык хто па вашай думцы не здрадлівы ў каханні? Ці ня мужчына?

СМІРНОЎ. Але! мужчына.

ПАПОВА. Мужчына! /Голасна рагочэ/. Мужчына не здраднік у каханні! Ось гэта дык навіна! Якое вы маеце право казаць гэта? Мужчына верны і не здраднік! Калі маємо аб гэтым казаць, дык я скажу ось што: з усіх мужчын, якіх я толькі знала і знаю найлепшым быў мой муж... Я любіла яго агніста, ўсёй сваёй істотай, як можа толькі любіць

маладая кабета; я аддала яму сваю моладасць, шчасьце, жыццё, сваю маэнтнасць, дышала ім, малілася да яго, як явічніца і... і што? Гэты найлепшы в мужчыні ашуківаў як найлепш мяне на кожным кроку. Пасля яго сьмерці, я знайшла ў яго сталё пюну скрынку лістоў ад каханака, а пры жыцці - страшна падумаць! Ён цэлымі тыднямі пакідаў мяне адну, прад маімі вачамі залецаўся да іншых кабет і здраджываў мяне, марнаваў мае грошы, глуміўся над маім чуцьцём... І не зважаючы на ўсё гэта, я любіла яго і заўсягды была яму вернай... І ось ён памёр, а я васталася вернай яму. Я на веці пахавала сябе ў чатырох сьценках і ня скіну жалобы да самай магілы...

СМІРНОЎ /рагочэ/. Жалоба. Не разумею, за каго вы мяне уважаеце? Бытцам я не знаю, на вошта вы носіце чорнае доміно і пахавалі сябе у чатырох сьценках. А якжэ-ж. Гэта так таемніча, паэтычна. Будзе ехаць каля двара які небудзь юнкер, або куртаты паэт, гляне на вокны і падумае сабе: "тутака жыве таемнічая Тамара, што с кахання да свайго мужа пахавала сябе ў чатырох сьценках." Бацьлі мы такіе штукі!

ПАПОВА /гнеуна/. Што? Як вы ваьжыцесья казаць

мене ўсё гэта?

СМІРНОЎ. Вы пахавалі сябе жыццём, адначэ не забыліся напудравацца.

ПАПОВА. Ды як вы сьмееце гаварыць са мной гэтак!

СМІРНОЎ. Бўдзьце ласкавы, не крычыце, я не ваш камісар. Дазвольце мне іменаваць рэчы праўдзівым іх прозьвішчам. Я не кабэта і прызвычаіўся выказываць свае думкі проста. Калі ласка - бяз крыку!

ПАПОВА. Гэта не я крычу, а вы гвалтуеце. Пакіньце мяне ў спакоі.

СМІРНОЎ. Заплаціце мне грошы і я пакіну вас.

ПАПОВА. Не дам я вам грошэй!

СМІРНОЎ. Не дасьце?

ПАПОВА. Ось на злосьць вам, ні капейкі не дастаніце! Можэце пакінуць мяне ў спакоі.

СМІРНОЎ. Я не маю за шчасьце быць ні вашым мўжам, ні нарэчóным і двеля таго прашу не рабіць мне сцэн. /Сеў/. Гэта мне не спанараўна.

ПАПОВА /задыхаючыся ад злосьці/. Вы селі?

СМІРНОЎ. Сеу!

ПАПОВА. Бўдзьце ласкавы выйсьці!

СМІРНОЎ. Аддаўце грошы!.. /ў бок/. Ах, які я

злы! які я злы!

ПАПОВА. Я не маю ахвоты вясьці гўтарку з грубіянамі. Калі ласка, выйдзіце. /Паўза/. Вы ня пойдзеце? Не?

СМІРНОУ. Не!

ПАПОВА. Не?

СМІРНОЎ. Не!

ПАПОВА. Добра! /Пазваніла/.

З Ъ Я В А IX-ая.

ТЫЕ-Ж і АНТОН.

ПАПОВА. Антон, выведзі гэтаго пана.

АНТОН /падыйходзіць да Смірнова/. Пáne, ідзіце, калі наказваюць. Німа чаго!...

СМІРНОЎ /ускочыўшы/. Маўчаць! С кім ты маеш дзела? Я цябе на пóрах ператру!

АНТОН /хапаецца за сэдэ/. Баценька!... /Падае на крэсло/. Ох, млósна, млósна! Дух захапіло.

ПАПОВА. Дзе Зоська? /Гўкае/. Зоська! Параска! Зоська! /Звóніць/.

АНТОН. Ох, усé ў ягады пайшлі!... Нікога німа-шака ў хаці... Млósна! Вады!

ПАПОВА. Прашу вас вэйсьці!

СМІРНОУ. Ці пані ня будзе ласкава быць крыху

мёнъшай грубіянкай?

ПАПОВА /сьціснуушы кулакí і тóпамчы нагамí/.
Вы хам! Мядзвѣдзь! Пудзіла!

СМІРНОЎ. Як? Што вы казалі?

ПАПОВА. Я казалá, што вы мядзвѣдзь, пудзіла.

СМІРНОЎ /прыступаючы да Папóвай/. Выбачáйце, якóе вы маéце права зневажаць мянэ?

ПАПОВА. Алé, зневажаю... ну, дык што? Вы хочэце мянэ напалóхаць!

СМІРНОЎ. А вам здаéцца, што калí вы паэтíчнае стварэнне, дык мóжэце ўсё рабіць безкарна. Так! Да бар'еру.

АНТОН. Баценька мой!... Ох!... Вады!...

СМІРНОЎ. Стрэляцца.

ПАПОВА. Калí ў вас здарóвые кулакí, ды бычаччэ гóрла, дык вам здаéцца, што я вас баюся. Га? Мядзвѣдзь вы!

СМІРНОЎ. Стрэляцца! Я нікóму не дазвóлю зневажаць сябé, хоць-бы гэта была кабéта, слабае стварэнне.

ПАПОВА /старáючыся перэкрычаць яго/. Мядзвѣдзь! Мядзвѣдзь! Мядзвѣдзь!

СМІРНОЎ. Час ужó адрактíся забабóну, што тóлькі аднí мужчыны павíнны плаціць за зневагу.

Раўнапраўе, дык раўнапраўе! Да бар'еру!

ПАПОВА. Стрэляцца хочэце. Добра!

СМІРНОЎ. Ўраз-жэ!

ПАПОВА. Ўраз-жэ! Пасьля майго мужа засталіся пісталеты... Я іх прынясу сюды... /Хутка выходзіць; вертаецца/. З якой прымнасьцяй я ўляплю кўлю ў вашу галаву! /Пайшла/.

СМІРНОЎ. Я падстрэлю яе, як кураньтка. Я не дзяцік, для мяне немаўка слабых стварэнняў.

АНТОН. Баценька родненькі! /Стануўшы на колені/. Зрабі ласку, пашкадуў ты мяне старога, ідзі адсюль. Напалохаў ты мяне на смерць, ды яшчэ збіраешся стрэляцца.

СМІРНОЎ /не звертаючы на яго увагу/. Стрэляцца - ось гэта раўнапраўнасьць, эмансіпацыя. Тутака абодва палы роўны. Падстрэлю яе дзеля прынцыпу. Але-ж якія кабета! /Дражніць/. "З якою прымнасьцю ўляплюкўлю ў вашу галаву..." Паўзірайцесь! Расчырванелася, вочы блімчаць... Вызаў прыняла. Далібог, першы раз ў сваім жыцьці такую бачу!...

АНТОН. Баценька мой! Ідзі ты! Вэчна Бога маліць буду.

СМІРНОЎ. Гэта - кабета! Ось гэта! - я разумёю.

Праўдзівая кабэта! Ня кісьляціна, не якáя не-будзь размазьня, а агонь, пóрах! Нават забіць шкада.

АНТОН /плачэ/. Баценька!.. рóдненькі, ідзі адгэтуль.

СМІРНОЎ. Яна мне прóста падабаецца. Сапраўдны. Хоць і ямачкі на шчоках, а падабаецца. Гатóу нават доўг ей даравáць... і злосьць прайшла... Дзіўная кабэта.

З Ь Я В А Х-ая.

ТЫЕ-Ж і ПАПОВА.

ПАПОВА /ўхóдзіць с пісталéтамі/. Ось яны - пісталéты!.. Але перш, чым маéмо стрэляцца, вы мяне навучыце, як трéба стрэляць. Я ніколі ў жыцьцё не трымала ў рука́х пісталéту.

АНТОН. Бóжэнька!.. Злітуйся!.. Пайдú пашукáю агарóдніка і фúрмана пашукáю... Скуль гэ́та напáсьць на на́шу галавú... /Пайшоў/.

СМІРНОЎ /агледáе пісталéты/. Бачыце, ёсьце́ка не́колько гатúнкау пісталéтаў... Ёсьць пісталéты спеціáльна для паедúнку Мортíмара. А гэ́та ў вас рэвóльвары сýстэмы Сміт і Вэ́ссон с экстрáктором, цэнтрáльнаго бóю... Дóбрыя пісталéты!..

Яны каштуюць менш усяго 90 рублёў пара... Трымаць рэвольвар трэба так!... /У бок/. Вочы, вочы! Запальная кабэта!

ПАПОВА. Гэтак?

СМІРНОЎ. Але, гэтак!... Потым вы падыймаеце паўкурча... ось гэтак цэліцеся!... Галаву крыху назад. Руку трэба выцягнуць добра!... Осць гэтак!... Пасля вы ось гэтым палцам націскаеце гэту штучку - больш нічога... Толькі глаўная рэч: спакойна і не сьпешаючыся нацэліцца... Старэцца, каб не задрыжала рука...

ПАПОВА. Добра!... Ё пакоях стрэляцца ня зручна, пойдземо ў садок.

СМІРНОЎ. Хадзем. Толькі я павінен вас папярэдзіць, што я стрэляць буду ў гару, ў павэтра.

ПАПОВА. Гэтаго ешчэ бракавала. Чаму-ж гэтак?

СМІРНОЎ. Дзеля таго... дзеля таго... гэта мае дзела, дзеля чаго.

ПАПОВА. Вы спудзіліся. Але! А-а-а! Не, пане, вы не выкручывайцеся. Прашу ісьці за мною. Я не супакоюсь, пакуль не прабу вашаго лобу... ось гэтаго лобу, што я так ненавіджу. Спудзіліся?

СМІРНОЎ. Але, спудзіўся.

ПАПОВА. Брэшэце! Чаму вы ня хочэце стрэляцца?

СМІРНОЇ. Дзеля таго... таму, што вы... мне падабаець.

ПАПОВА /злы рогат/. Я яму падабаюся. Ён мае сьмеласьць казаць, што я яму падабаюся. /Паказывае на дзвярэры/. Можэце...

СМІРНОЇ /моўчкі кладзе пісталёт, бярэ шапку і ідзе; каля дзвярэй затрыmlіваецца; момэнт абое моўчкі глядзяць адзін на аднаго; потым ён кажа, баязьліва падходзячы да Папováй/. Паслухайце!.. Вы ўсё ешчэ гнёўны?... Я так сама, як чорт злы, але, ці разумееце... як-бы гэта вьславаіцца. Справа ў тым, што, бацьце, такога роду гісторыя, кажучы па праўдзі... /Крычыць/. Ну, дык хіба-ж я вінен, што вы мне да спадобы? /Хапаецца за спінку крэсла, крэсла трашчыць і ламаецца/. Чорт ведае, якіе ў вас ня моцныя крэслы! Вы мне падабаець. Разумеце? А... я закахаўся!

ПАПОВА. Адступіцеся ад мяне, я вас цярпець не магу.

СМІРНОЇ. Божа, якая кабэта! Ніколі ў жыцьцю не бачыу такой. Прапаў! Загінуў! Папаў, як мыш у пастку.

ПАПОВА. Адступіцеся, а то стрэляць буду.

СМІРНОЇ. Стрэляйце! Вы ня можэце зразумець,

яко́е шча́сьце уме́рці пад пагля́дам гэ́тых вача́й,
уме́рці ад рево́львару, каторы трыма́е гэ́та ма́лень-
кая, аксамі́тная ру́чка... Я звар'яце́ў. Ду́майце і
рэша́йце ўра́з-жа, таму́ што, ка́лі я в́ыйду адсю́ль,
то ўжо́ мы бо́льш ніко́лі не паба́чымось. Рэша́йце!..
Я шля́хціц, до́бры чэлаве́к, маю́ ў год дзе́сяць ты́-
сяч дахо́ду... тра́плю ку́ляй у паткі́нуту капе́йку...
маю́ пеќных ко́ней... Хо́чэце быць маё́й жо́нкай?

ПАПОВА /абурэ́на, трасе́ пісталéтам/. Стрэ-
ля́цца!

СМІРНОЎ. Звар'яце́ў!... Нічо́га не разу́мею...
/Гу́кае/. Слуга́, вады!

ПАПОВА /на го́лас/. Стрэля́цца!

СМІРНОЎ. Звар'яце́ў, закаха́ўся, як дзяцё́к,
як дурні́. /Хапа́е яé за ру́ку, яна́ крычы́ць ад бо́-
лю/. Я каха́ю вас. /Стану́ўшы на кале́нкі/. Каха́ю,
як ніко́лі не каха́ў. Двана́ццаць кабе́т я ќінуў,
дзе́вяць ќінулі мяне́, але́ ніво́дную я так не ка-
ха́ў, як вас... Раскапу́сьціўся, разьмя́к, расќіс...
стаю́ на кале́нках, як дурні́, і прашу́ вас ісьці́
за мяне́... Га́ньба і со́рам! Пяць гадо́ў не каха́ў-
ся, даў сабе́ сло́ва, і ра́птам уцю́рмы́ся, як агло́б-
ля ў чумі́ воз. Ру́кі прашу́! Так, ці не? Ня хо́чэ-
це. Ня трэ́ба. /Ўстае́ і ху́тка ідзе́ к дзьве́рам/.

ПАПОВА. Пачэка́йце!..

СМІРНОЎ /затры́мліваецца/. Ну?

ПАПОВА. Нічо́га, ідзі́це!.. А то пачэка́йце!..
Не, ідзі́це. Я вас не цярплю. Ці не!.. не ідзі́це!
Ах, каб вы ве́далі, якáя я злáя, якáя злáя! /Кі-
дае на стол рэвóльвар/. Набра́клі пáльцы ад гэ-
таго паскúцтва... /Рве ад злóсьці хúстачку/. Ча-
го-ж вы ста́іце? Вон!

СМІРНОЎ. Быва́йце здарóвы!

ПАПОВА. Але, але, ідзі́це!.. /Гу́кае/. Куды вы?
Пачэка́йце!.. не!.. ідзі́це лепш!.. лепш ідзі́це!..
Ах, якáя я злáя! Не падхóдзьце, не падхóдзьце
да мяне!

СМІРНОЎ /падыйхóдзючы да яé/. Які я злы на
сябе. Закаха́ўся, як гімнаві́ст, стая́ў на калéн-
ках!.. Нáват марóз за скúрай дзярэ... /Гру́ба/.
Я вас кахаю. На́дта было́ мне патрэ́бна каха́цца ў
вас. Заўтра працэ́нты плаці́ць, сенажа́ць трэ́ба ка-
сі́ць, а тутака вы... /Бярэ яé за стан/. Ніко́лі
гэтаго ня вѝбачу сабе...

ПАПОВА. Адступі́цеся! Бяз рук! Я вас... цяр-
пе́ць не магу́. Стрэ́ляцца! /Доўгі пацалу́нак/.

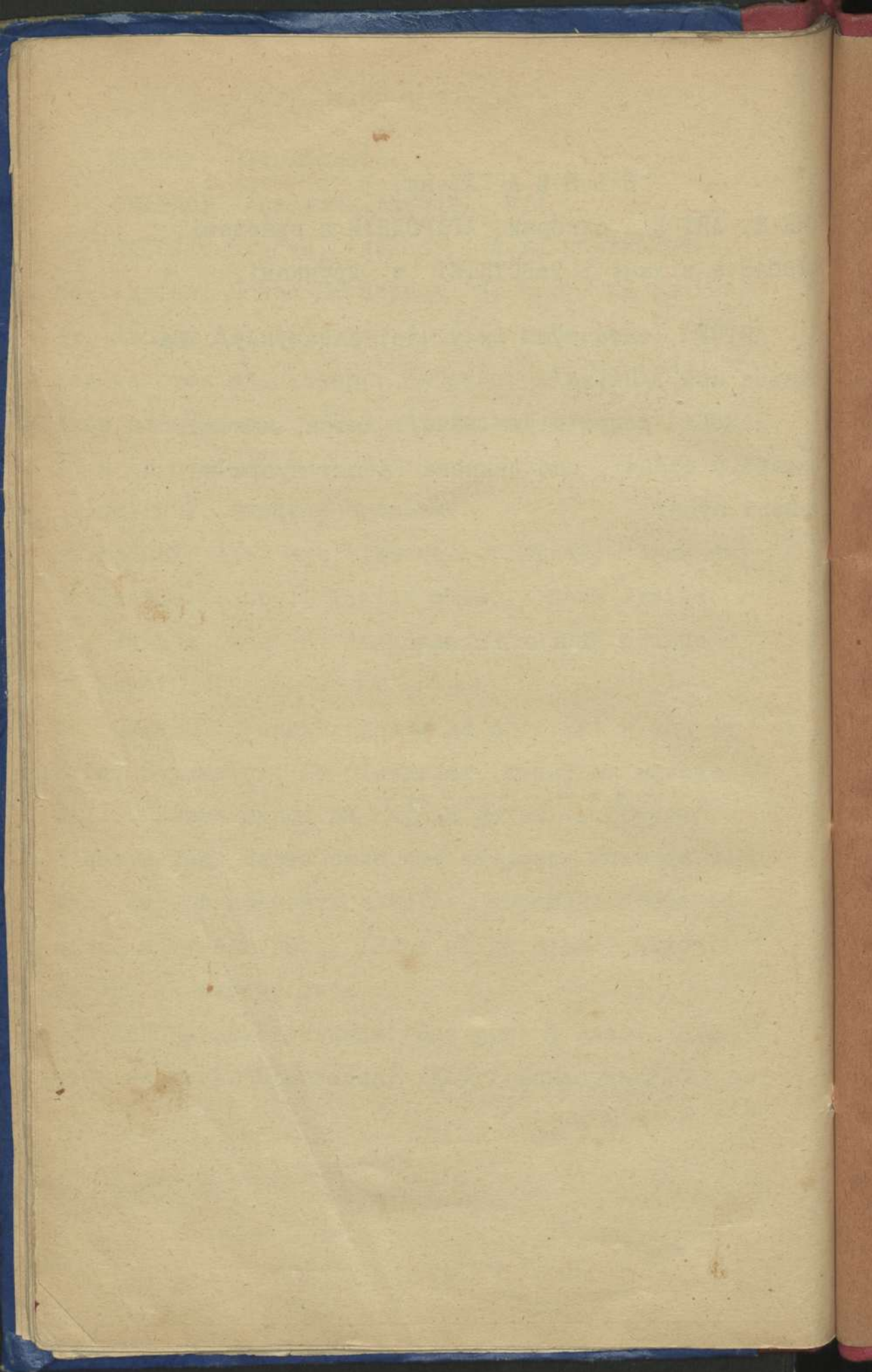
З Б Я В А ХІ-ая.

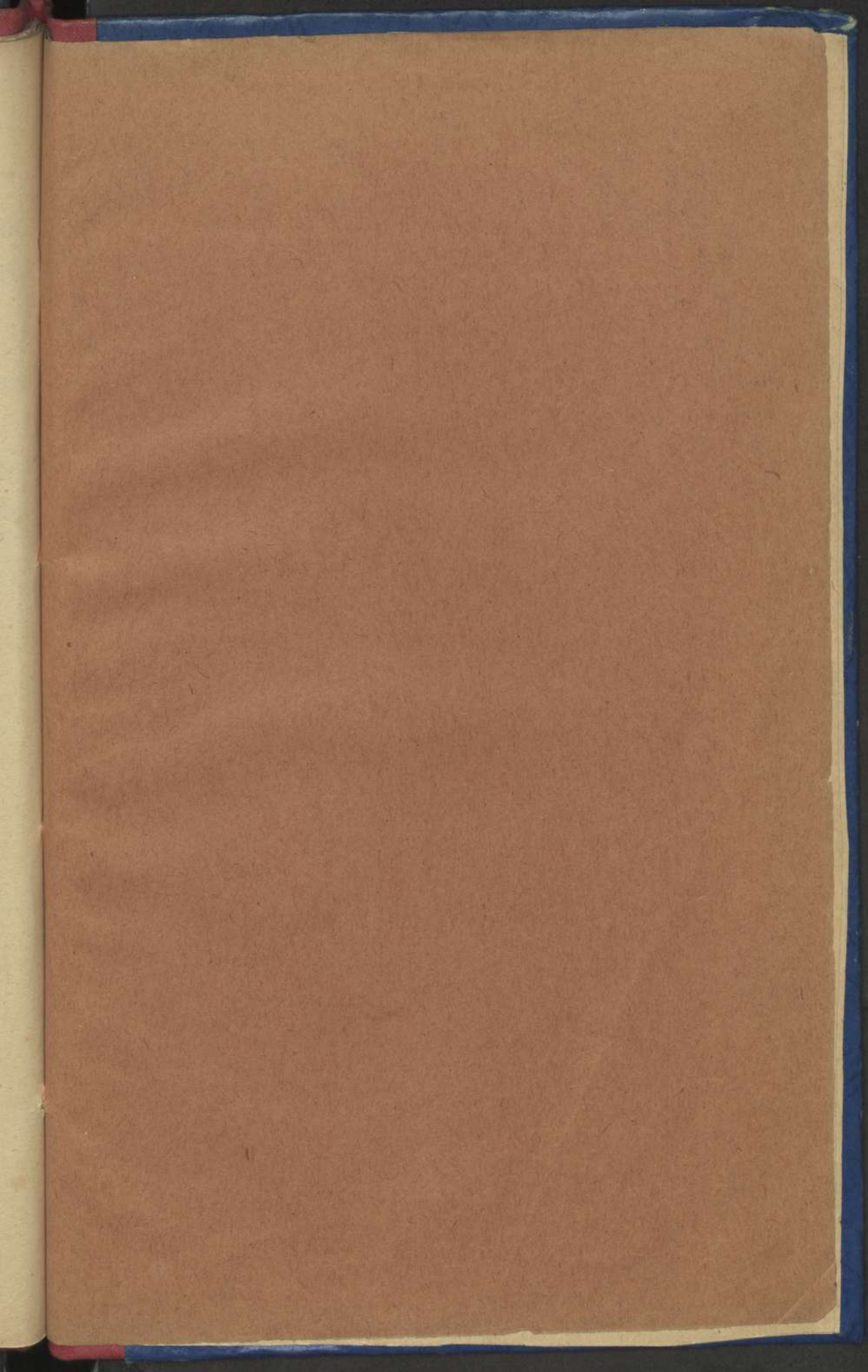
ТЫЕ-Ж, АНТОН з сякэрай, АГАРО́ДНІК з гра́блямі,
ФУРМАН з віламі і РАБО́ТНІКІ з дру́чкамі.

АНТОН /паба́чыўшы іх у часі пацалунку/. Ба-
ценька мой! /Паўза/.

ПАПОВА /спусьціўшы вочы/. Антон, накажы,
тамака ў ста́йні, каб сённека Гне́дку зусім не
дава́лі аўса́!

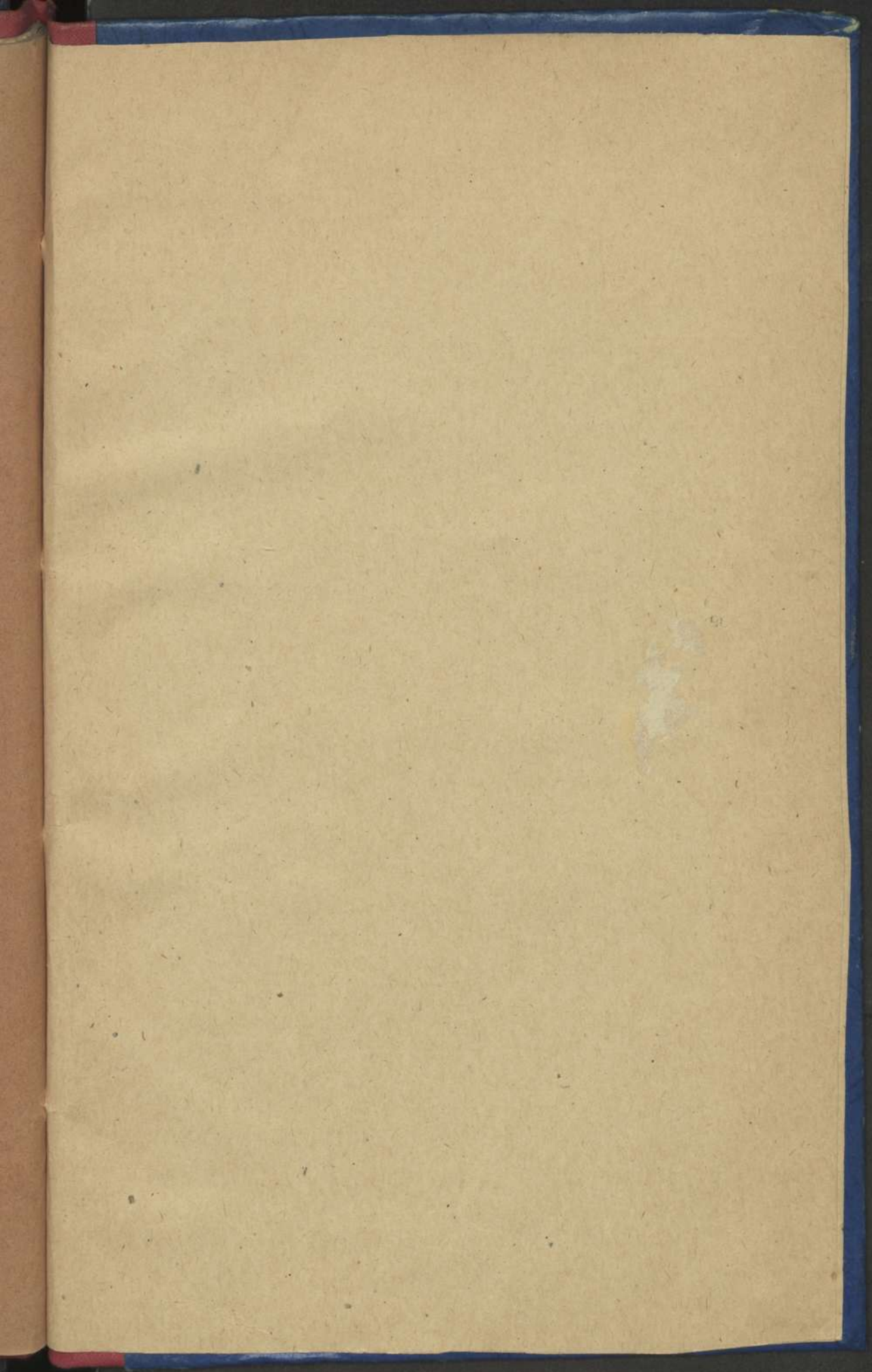
З а с л о н а.

1964 г.

Бел. адзеса
1994 г.

80000002479708